

مروری بر بخشهای اقتصادی ونزوئلا

کشاورزی:

بر اساس برآوردهای سال ۱۹۸۷، بخش کشاورزی حدود ۶ درصد از تولید ناخالص داخلی، ۱۳ درصد از نیروی کار شاغل در کشور و ۲۰ درصد از مساحت ونزوئلا را به خود اختصاص داده است.^۱ همچنین از کل ارزش افزوده‌ای که در سال ۱۹۸۹ در بخش کشاورزی بوجود آمده، دامداری (که شامل تولید شیر نیز می‌شود) ۳۹/۷ درصد، محصولات کشاورزی (شامل غلات، میوه سبزیجات) ۴۴/۵ درصد، جنگل ۱/۶ درصد، ماهیگیری ۱۰/۷ درصد و خدمات مربوط به کشاورزی نیز ۳/۶ درصد باقیمانده از ارزش افزوده را بخود اختصاص داده‌اند.^۲

روند تحولات در سیاستهای کشاورزی:

وجه مشخصه کشاورزی ونزوئلا در دهه ۱۹۷۰، دخالت روبه‌تزايد دولت در این امور بود که بطور عمده در دوزمیننه کاهش وابستگی به واردات مواد غذایی و دیگری پایین نگه داشتن قیمت مواد غذایی صورت گرفته است. سازمان بازاریابی کشاورزی (Agricultural Marketing Corporation — CMA) که در سال ۱۹۷۰ بوجود آمد، محصولات کشاورزی داخلی را با قیمت تضمینی از کشاورزان خریداری نموده و آن را با قیمت‌های پایین‌تر در اختیار شرکتهای تولیدکننده مواد غذایی قرار می‌داد. این سوبسیدها از طریق درآمدهای نفتی — که در بین این سالها افزایش یافته بود — تأمین مالی می‌گردید. لیکن از اوایل دهه ۱۹۸۰، بعلت کاهش در قیمت نفت،

(1) EIU, *Country Profile, Venezuela, 1988-89* (London: EIU, 1988) p.12.

(2) EIU, *Country Profile, Venezuela, 1988-89* (London: EIU, 1990) p.14.

وجه مشخصه کشاورزی در ونزوئلا در دهه ۱۹۷۰، دخالت روبه تزايد دولت در اين امور بود که عمدتاً در دوزمينه کاهش وابستگي به واردات مواد غذايي و ديگري پائين نگه داشتن قيمت مواد غذايي صورت گرفته است.

پيدا کرد و بر عکس در بين سالهاي ۱۹۸۰ — ۸۳ که مشوقهاي اعطايي کاهش قابل ملاحظه اي نمود توليد نيز دُچار رکود گرديد.

سياستهاي کشاورزي پس از سال ۱۹۸۳ سياستي را که دولت در فوريه سال ۱۹۸۴ اعمال نمود و نهايتاً سبب رُشد بخش کشاورزي گرديد، کاهش اتکاء به واردات محصولات کشاورزي بود. اقداماتي که در اين زمينه صورت گرفت بشرح زير مي باشد:
الف — افزايش قابل ملاحظه در حداقل قيمت هاي تضمين شده براي تعدادي از

خريدهاي اين سازمان کاهش چشمگيري يافت، اعتبارات ترجيحي کاهش و سوبسيدهاي اعطايي بر نهاده هاي مصرفي کشاورزان عملاً قطع گرديد. بدنبال اين اقدامات وجود چنين سازماني غير ضروري تشخيص داده شد و در سال ۱۹۸۳ منحل گرديد.

اثرات سياستهاي اتخاذ شده در زمينه کشاورزي را مي توان در توليد محصولات اين بخش مشاهده نمود. در بين سالهاي ۱۹۷۰ — ۸۰ که مشوقهاي اعطايي افزايش يافت توليدات کشاورزي حدود ۳۳ درصد افزايش

تعیین حداقل قیمت برای محصولات تولیدی کشاورزان، سالانه توسط وزارت کشاورزی انجام می پذیرد. قیمتها براساس هزینه متوسط تولید در سرتاسر کشور به علاوه ۲۰ درصد سود نهایی و ۱۰ درصد نیز بصورت فوق العاده برای حوادث غیر قابل پیش بینی تعیین می گردند. واردات محصولات کشاورزی نیز تحت کنترل «محدودیتهای کمی واردات» درآمد تما فروش کلیه محصولات داخلی را تضمین نماید. در مقابل، قهوه مشمول مالیات بر صادرات بوده و صدور سایر کالاهاى کشاورزی نیز عمدتاً نیاز به مجوز دارند.

قیمت گذاری نهاده های کشاورزی:

سوئیس بر نهاده های کشاورزی از طریق استفاده از نرخ ارز ۷/۵ بولیوار^۲ (باستثناء ماشین آلات کشاورزی، وسایل بسته بندی، و مقدار کمی از نهاده ها که با نرخ ۱۴/۵ بولیوار وارد می شوند) صورت می گیرد. همچنین کمکهایی در زمینه کودشیمیایی، اعتبارات و آبیاری به این بخش اختصاص می یابد.

ب- ایجاد سهمیه های وارداتی در خصوص محصولاتى که از قیمت های تضمین شده برخوردارند.

ج- تعیین یک نرخ بهره ترجیحی ۵ درصد برای وامهایی که از سوی بانکهای تجاری به بخش کشاورزی پرداخت می گردند.

د- تخصیص اعتبارات با نرخهای ترجیحی، بر پاره ای از محصولات که توسط مؤسسات^۱ اعتباری ویژه کشاورزی تأمین می گردند.

ه- بخشودگی وامهایی که توسط سی، ایم، آ (CMA) به کشاورزان اعطاء شده بود و همچنین تأمین مالی مجدد این بخش از طریق سایر وامها برای یک دوره حداقل سه ساله.

ی- اعطاء سوئیسید مجدد بر کودشیمیایی مورد نیاز کشاورزان این سیاستها نهایتاً منجر به توسعه سریع در تولیدات کشاورزی شد و سطح تولید را در سال ۱۹۸۶ نسبت به سال ۱۹۸۳ به میزان ۱۰ درصد افزایش داد. و افزایش قابل ملاحظه ای در نسبت خود کفایی برای اکثر محصولات کشاورزی بوجود آورد.

۱- این مؤسسات شامل: بانک توسعه کشاورزی

(Banco de Desarrollo Agropecuario — BANDAGRO)

و مؤسسه اعتباری کشاورزی و دام (Instituto de Credito Agropecuario — ICAP) می باشند.

۲- در مقابل یک دلار امریکا

تولید نیشکر در سالهای اخیر افزایش قابل ملاحظه‌ای یافته بطوری که تولید این محصول از ۵/۶۷ میلیون تن در سال ۱۹۸۵ به ۷/۸ میلیون تن در سال ۱۹۸۹ رسیده که بیش از ۸۵ درصد از مصرف داخلی را تأمین نموده است.

تولیدات کشاورزی:

ذرت و ذرت خوشه‌ای از جمله محصولات اساسی این کشور می‌باشند. پس از یک دوره طولانی رکود در تولید این دو محصول، از سال ۱۹۸۳ تولید آنها افزایش زیادی یافته و این افزایش عمدتاً بدلیل افزایش قیمت تولیدکننده، استفاده بیشتر از کودشیمیایی و افزایش اعتبارات بوده است. تولید ذرت از ۵۰۱ هزار تن در سال ۱۹۸۲ به ۱۲۸۱ هزار تن در سال ۱۹۸۸ و ذرت خوشه‌ای طی همین دوره از ۳۷۷ به ۸۲۰ هزار تن رسیده است، اما تولید این دو محصول در سال ۱۹۸۹، کاهش چشمگیری یافت و برای ذرت و ذرت خوشه‌ای به ترتیب به ۹۲۱ و ۵۹۵ هزار تن رسید. قهوه از محصولات عمده صادراتی ونزوئلا محسوب می‌شود. تولید این محصول در سال ۱۹۸۹ به ۷۳ هزار تن بالغ گردید. ارزش صادرات قهوه از بالاترین رقم خود در سال ۱۹۸۶ (۶۵ میلیون دلار) بعلت کاهش قیمت این محصول به حدود ۲۴ میلیون دلار در سالهای ۱۹۸۸ و ۱۹۸۹ کاهش یافته است. کاکائو نیز یکی از منابع مهم تأمین ارزاست لیکن در طی دهه گذشته بعلت قیمتهای پایین تولیدکننده، تولید این محصول از ۲۰

در بین محصولات عمده این بخش، تولید نیشکر در سالهای اخیر افزایش قابل ملاحظه‌ای یافته بطوری که تولید این محصول از ۵/۶۷ میلیون تن در سال ۱۹۸۵ به ۷/۸ میلیون تن در سال ۱۹۸۹ رسیده و بیش از ۸۵ درصد از مصرف داخلی را تأمین نموده است. براساس برآوردهای سازمان خواربار و کشاورزی (FAO) رقم تولید در سال ۱۹۸۷ بالغ بر ۷ میلیون تن بوده است. شانزده کارخانه شکر در ونزوئلا، ظرفیت تولید ۶۰۰ هزار تن شکر سفید در سال را دارا هستند. اگر چه قیمت شکر تولیدشده در داخل بالاتر از قیمتهای جهانی آن است لیکن این محصول بعنوان یک کالای جایگزین واردات در اولویت قرار دارد.

تولید برنج از اوایل دهه ۱۹۷۰ افزایش قابل ملاحظه‌ای یافته و از رقم ۲۲۶ هزار تن در سال ۱۹۷۰ به ۶۵۶ هزار تن در سال ۱۹۸۰ رسیده است. لیکن تولید این محصول در طی دهه ۱۹۸۰ دچار رکود شده و از حدود ۴۷۲ هزار تن در سال ۱۹۸۵ به ۳۱۳ هزار تن در سال ۱۹۸۹ بالغ گردیده است.^۱

(1): EIU Country Profile, Venezuela, 1990-91 (London: EIU, 1990) p.5.

هزارتن در سال به ۱۴ هزارتن در سال ۱۹۸۹ کاهش یافته است. از سال ۱۹۸۲ بهبود قابل ملاحظه‌ای در تولید پنبه بوجود آمده و از ۴۲ هزارتن در سال ۱۹۸۴ به ۸۷ هزارتن در سال ۱۹۸۹ بالغ گردیده است.^۱ از جمله تولیدات مهم کشاورزی ونزوئلا می‌توان به محصولات سی نظیر موز (که درصد ناچیزی از آن صادر می‌شود)، پرتقال و گوجه فرنگی اشاره نمود.

دامپروری:

در سال ۱۹۸۹ ارزش افزوده واقعی بخش دامداری شاهد ۵/۹ درصد کاهش بوده است. تعداد مرغهای تولیدی از ۴۳ میلیون قطعه در سال ۱۹۸۴، ۲۱۳/۵ میلیون قطعه در سال ۱۹۸۶ افزایش یافته که حاکی از افزایش حدود پنج برابر در طی این دوره بوده است براساس برآوردهای سازمان خواربار و کشاورزی، در سال ۱۹۸۷ ونزوئلا دارای ۴۹۵ هزار رأس اسب، ۴۴۰ هزار رأس الاغ، ۴۲۲ هزار رأس گوسفند یک میلیون و ۳۴۰ هزار رأس بز، ۱۲ میلیون و ۶۵۴ هزار رأس گاو و ۳ میلیون و ۳۵۱ هزار رأس خوک بوده است.

در میان فرآورده‌های دامی، تولید گوشت گاو و گوساله در سالهای اخیر روندی رو به کاهش داشته و از ۳۲۴ هزارتن در سال ۱۹۸۵ به ۲۷۲ هزارتن در سال ۱۹۸۷ رسیده است.^۲

در همین مدت گوشت خوک از ۱۱۷ به ۱۳۹ هزارتن و گوشت مرغ از ۳۲۱ به ۳۳۱ هزارتن افزایش داشته است. تولید شیر گاو در سال ۱۹۸۷ به یک میلیون و ۵۹۳ هزارتن بالغ شده است که نسبت به سال ۱۹۸۵ حدود ۶۰ هزارتن افزایش نشان می‌دهد و در همین سال تولید تخم مرغ نیز به ۱۵۴ هزارتن رسیده است.

در سالهای اخیر افزایش فعالیتهای قاچاق دام در سراسر مرز ونزوئلا با کلمبیا، اثرات بسیار مخربی بر بخش دامداری داشته است. براساس برآوردهای انجام شده هر ماه بیش از ۱۲ هزار رأس گاو بطور قاچاق از طریق مرز این کشور وارد کلمبیا می‌شود.^۳

شیلات

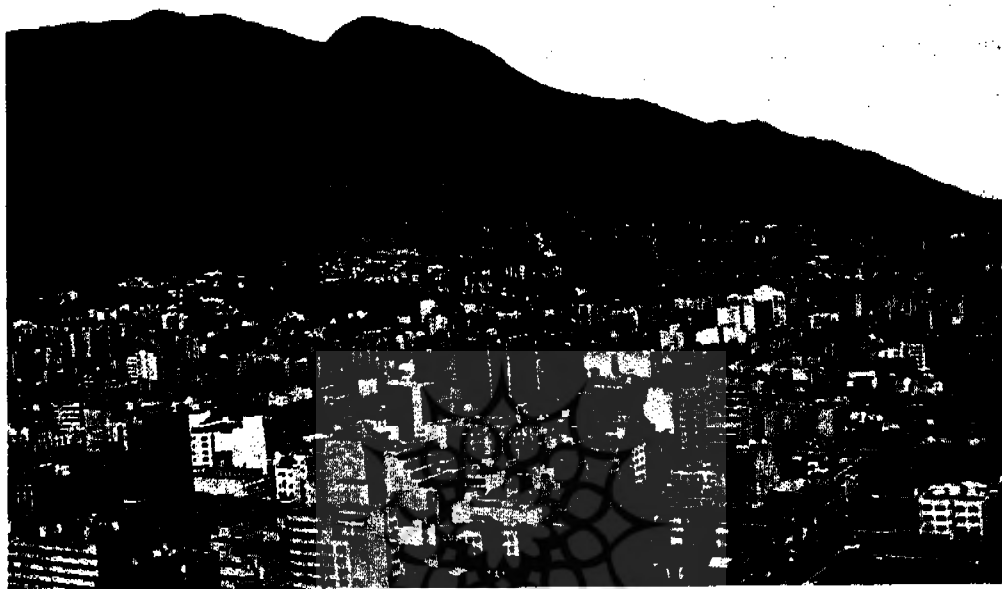
صید ماهی در سال ۱۹۸۹ حدود ۳۶۷ هزارتن برآورد شده که در مقایسه با ۱۵۰ هزارتن در سال ۱۹۷۴، از افزایش قابل ملاحظه‌ای برخوردار گردیده است. با ۳۰۰

(1): *Ibid*, p. 15.

(2): Europa Publication Limited. *The Europa World Yearbook, 1989* 2vols (London: Europa Publication Limited, 1989) Vol.2. P.2913.

(3): *Ibid*, p. 2910.

در سالهای اخیر با اهمیت خاصی که به گسترش صنعت آلومینیوم داده شده، تحرک تازه‌ای در امر سرمایه‌گذاری در این صنعت بوجود آمده است.

گرد (Round Wood) و چوبهای اره شده (Saw Wood) می‌توان اشاره نمود. در سال ۱۹۸۶ کل تولید چوب گرد بالغ بر یک میلیون و ۱۷۴ هزار مترمکعب بوده که از این میان حدود ۴۶۴ هزار متر مکعب آن (بطور غیررسمی) کنده و روکش چوب بمنظور مصارف صنعتی و ۶۸۴ هزار مترمکعب آن برای سوخت مورد استفاده قرار گرفته است. طی سال ۱۹۸۶ کل تولید چوب اره شده نیز، ۱۷۱ هزار مترمکعب (براساس تخمین‌های غیررسمی) بوده است.^۱

درصد افزایش در صید ماهی تَن (که به ۶۰ هزار تن بالغ شده است) ونزوئلا بعنوان چهارمین کشور تولیدکننده عمده این نوع ماهی در جهان درآمد است.

جنگل:

اگر چه حدود ۴۰ درصد از خاک ونزوئلا را مناطق جنگلی تشکیل می‌دهد. لیکن صنایع جنگلی این کشور بعلمت عدم امکان دسترسی به نواحی جنگلی، کمبود سرمایه و فقدان کمکهای فنی، توسعه چندانی نیافته است.

در میان محصولات جنگلی به چوبهای

(1): Ibid, P. 2913.

این اقدام کاهش قابل ملاحظه‌ای را در واردات کالاهای مصرفی به همراه داشت. با این وجود رشد بخش صنعت همچنان پایین باقیماند و این امر را شاید بتوان به کنترل‌های قیمت، سرمایه‌گذاری و واردات - که بر کارایی اقتصادی اثرات منفی گذاشته بود - مرتبط دانست. علی‌رغم اعتبارات مالی ایجاد شده در بخش صنعت از سال ۱۹۷۳، صدور کالاهای صنعتی بعلت تبعیضات متفاوتی که در امر صدور کالاهای مختلف اعمال می‌شد تا اواسط دهه ۱۹۸۰ توفیق چندانی نیافت لیکن در مدت کوتاهی که درآمدهای حاصل از صادرات غیرمنشی به بازار آزاد ارز منتقل گردید همراه با کاهش شدید نرخ برابری بولیوار، مشوقهای لازم را جهت افزایش صادرات فراهم آورد. با این وجود، در دسامبر سال ۱۹۸۶، مقررات صدور کالاهای غیرمنشی مجدداً تغییر کرد بطوری که صادرکنندگان می‌بایست درآمد ارزی حاصله را براساس نرخهای رسمی با بانک مرکزی مبادله می‌کردند.

در سالهای اخیر با اهمیت خاصی که به گسترش صنعت آلومینیوم داده شده تحرک تازه‌ای در امر سرمایه‌گذاری بوجود آمده است. همچنین بعلت مشکلات مالی دولت در اجرای برنامه‌ها توسعه اقتصادی کشور، نقش بیشتری به مشارکت بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری خارجی در اجرای پروژه‌های جدید داده شده است.

رشد بخش صنعت (بامسئله‌ای پالایشگاههای نفتی) در سال ۱۹۸۲ نسبت

تا سال ۱۹۶۰، صنعت ونزوئلا از اهمیت خاصی برخوردار نبود، این امر بدان دلیل بود که درآمدهای کلان نفتی همراه با نرخهای پایین تعرفه‌های گمرکی، واردات انواع کالاها را حتی برای اقلام بسیار ناچیز، مجاز می‌نمود. از طرف دیگر بالا بودن هزینه تولید نیز از موانع اصلی رقابت در برابر واردات بود. اما با اتخاذ سیاست متنوع ساختن اقتصاد و استراتژی جایگزینی واردات در دهه ۱۹۶۰، الزاماً شرایط برای ایجاد صنایع مصرفی (بویژه کالاهای مصرفی بی‌دوام) و فلز کاری در کشور فراهم گردید. با این وجود هزینه تولید این صنایع بسیار بالا بود و تنها از طریق تعرفه‌های بالای گمرکی و سهمیه‌بندیهای وارداتی مورد حمایت قرار می‌گرفت. این روند تا پیش از چهار برابر شدن قیمت‌های جهانی نفت (۱۹۷۳ - ۷۴) ادامه داشت. لیکن از سال ۱۹۷۳ به بعد روند رشد روبه کاستی نهاد بطوری که افزایش واقعی ارزش برابری پول این کشور (بدنبال افزایش سریع در درآمدهای نفتی) و افزایش نسبی تقاضای داخلی، منجر به افزایش واردات کالاهای صنعتی گردید. از سوی دیگر استراتژی سرمایه‌گذاری دولت در دهه ۱۹۷۰ به سوی سرمایه‌گذاری در پروژه‌هایی که نیاز به سرمایه‌های نسبتاً زیاد داشت (بویژه در صنایع فولاد و آلومینیوم) هدایت گردید. بمنظور جلوگیری از افزایش واردات (بدنبال افزایش قیمت نفت) دولت محدودیتهای کمتی واردات را برقرار نمود که

شرکتهای دولتی در بخش صنعت، نقش با اهمیت و فزاینده‌ای را ایفاء می‌نمایند، باستثناء صنعت نفت، این شرکتها در سال ۱۹۷۰ حدود ۵ درصد، در سال ۱۹۷۵، ۶ درصد در سال ۱۹۸۰، ۸ درصد و در سال ۱۹۸۶، ۱۸ درصد از ارزش افزوده در بخش صنعت را بخود اختصاص داده‌اند.

شرکتهای دولتی در بخش تولید آهن و فولاد حدود ۷۹ درصد و در بخش تولید مواد شیمیایی حدود ۲۳ درصد از ارزش افزوده را بخود اختصاص داده‌اند. علاوه بر موارد فوق این شرکتها در زمینه تولید مواد غذایی، تجهیزات حمل و نقل و بخشهای خدماتی (نظیر بانکداری) نیز فعالیت دارند.

رشته‌های عمده مربوط به صنایع:

۱- صنعت ساخت وسائط نقلیه موتوری در ونزوئلا صنعتی نسبتاً موفق است. علی‌رغم زیانهای فراوانی که این بخش در اوایل سال ۱۹۸۶ متحمل گردید و نگرانیهایی که در مورد تأثیر محدودیتهای وارداتی جهت تأمین قطعات یدکی و نهایتاً کاهش ذخایر این قطعات وجود داشت، این صنعت به افزایشی معادل ۲۳ درصد در ارزش افزوده بقیمت واقعی دست یافت. دولت امیدوار است که با اصلاحاتی که در ساختار تولیدی این صنعت بوجود می‌آورد بتواند از تعدد مدلهای مختلف بکاهد و در عوض بر وسعت کارخانه‌های کشور بیافزاید.

۲- صنایع پتروشیمی ونزوئلا در سطح گسترده‌ای فعالیت دارند. این صنایع عمدتاً از انرژی گاز طبیعی استفاده نموده و

به سال ۱۹۸۱، ۴/۳ درصد (بقیمت ثابت) بود و علی‌رغم کاهش ۱/۶ درصد از رشد بخش صنعت در سال ۱۹۸۳، این رقم در سال ۱۹۸۴ بهبود یافت و به ۵/۱ درصد رسید. بالاترین رقم رشد صنعت طی دهه ۱۹۸۰، در سال ۱۹۸۶ بدست آمد که نسبت به سال ۱۹۸۵، ۹/۳ درصد (بقیمت ثابت) افزایش نشان می‌داد. سال ۱۹۸۹ شاهد رکود شدیدی در بخش صنعت بود بطوری که رشد آن نسبت به سال ۱۹۸۸، ۱۴/۵ درصد کاهش یافت که علت اصلی آن، کاهش شدید تقاضای داخلی بود.

نقش دولت در صنعت:

شرکتهای دولتی در بخش صنعت نقش با اهمیت و فزاینده‌ای را ایفاء می‌نمایند. باستثناء صنعت نفت، این شرکتها در سال ۱۹۷۰ حدود ۵ درصد، در سال ۱۹۷۵، ۶ درصد، در سال ۱۹۸۰، ۸ درصد و در سال ۱۹۸۶، ۱۸ درصد از ارزش افزوده در بخش صنعت را بخود اختصاص داده‌اند. شرکتهای دولتی در بخش تولید فلزات غیر آهنی (بوئزه آلومینیوم) فعالیت چشمگیری داشته بطوری که سهم دولت در این بخش حدود ۹۷ درصد از ارزش افزوده را در بر می‌گیرد. همچنین

تأمین کننده مواد اولیه مجتمع های پتروشیمی - که تولید کننده آمونیاک، اوره، پلی استر، اتیلن، پروپیلن، کلرین، سودسوزآور، آمونیاک و اسید سولفوریک هستند - می باشند. تولیدات این صنعت از ۵۴۰ هزار تن در سال ۱۹۷۹ به ۲۱۹۴ هزار تن در سال ۱۹۸۹ افزایش یافته است.^۱

۳- تکمیل کارخانه فولاد در ماتازاس (Matanzas) در منطقه اورینوکو (Ori noco) در سال ۱۹۶۳ نقطه عطف مهمی محسوب می شود زیرا دولت را ترغیب به توسعه صنایع فلزی ثانویه (تولید فولاد از طریق قراضه ها) نمود. مالکیت این کارخانه در اختیار دولت بوده و توسط شرکت گویان ونزوئلا (CVG^۲) اداره می شود. ظرفیت تولید این کارخانه از بدو تأسیس تا اواخر دهه ۱۹۷۰ از ۱/۲ میلیون تن به ۴/۸ میلیون تن فولاد در سال افزایش یافته است. در ابتدا تصمیم دولت بر این بود که با توجه به نیازهای داخلی کشور تولید فولاد را تا سال ۱۹۹۰ به ۱۵ میلیون تن افزایش دهد و برنامه ساخت دومین مجتمع در ایالت زولیا (Zulia) نیز به اجرا گذاشته شد، لیکن به علت محدودیتهای مالی و کاهش تقاضای داخلی در اوایل دهه ۱۹۸۰ این برنامه متوقف گردید. با کاهش تقاضای داخلی فولاد از ۲/۶ میلیون تن در سال ۱۹۷۷ به

۱/۴۸ میلیون تن در سال ۱۹۸۴، توجه این صنعت به سوی بازارهای خارجی معطوف و نهایتاً در سال ۱۹۸۹، ۱/۲۷ میلیون تن فولاد به خارج از کشور صادر گردید.^۳

۴- صنعت آلومینیوم ونزوئلا نیز گسترش فزاینده ای یافته است. تولیدات این صنعت بعنوان دومین قلم صادراتی (پس از نفت) جایگزین سنگ آهن شده است. اولین کارخانه تولید آلومینیوم به ظرفیت سالانه ۱۰ هزار تن در سال ۱۹۶۷ راه اندازی شد. با توسعه این صنعت، تولید آلومینیوم در کشور افزایش یافت و در سال ۱۹۸۸ به رقم ۴۵۵ هزار تن بالغ گردید. براساس برنامه ریزیهای صورت گرفته دولت در صدد است تا تولید آلومینیوم را تا سال ۲۰۰۰ به ۲ میلیون تن در سال افزایش دهد.

مهمترین منابع انرژی در ونزوئلا نفت و گاز طبیعی است، ضمن اینکه بیش از ۵۰ درصد از برق تولیدی در این کشور نیز در اصل از هیدروکرپورها بدست می آید.

(1): EIU, *Country Profile, Venezuela, 1988-89* (London: EIU' 1990) p.26.

(2): Corporacion Venezuela de Guayana

(3): *Ibid*, p.27.

جدول (۱): ترکیب تولیدات صنعتی ونزوئلا در بین سالهای ۱۹۸۲ - ۸۷

نوع کالا	۱۹۸۲	۱۹۸۳	۱۹۸۴	۱۹۸۵	۱۹۸۶	۱۹۸۷
سیمان (هزار تن)	۵۴۳۲	۴۴۳۰	۴۷۸۳	۵۲۱	۵۸۷۵	۵۹۷۵
لاستیک (هزار حلقه)	۳۵۹۰	۳۳۸۵	۲۹۸۵	۲۴۹۲	۴۹۸۹	۵۴۲۷
شمش فولاد (هزار تن)	۱۹۹۰	۲۱۴۶	۲۷۷۰	۲۷۲۳	۲۳۶۴	۲۵۷۰
اتومبیل مسافری	۹۳۸۵۰	۷۲۰۰۰	۷۰۰۰۰	۷۲۰۰۰	۸۵۰۰۰	۶۵۰۰۰
وسائط نقلیه تجاری (شامل جیبو و غیره)	۶۱۳۵۸	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۴۰۰۰	۵۲۰۰۰	۴۷۰۰۰
آلومینیوم (هزار تن)	۲۷۲	۳۳۲	۳۷۷	۴۰۷	۴۲۴	۴۴۶
آمونیاک (هزار تن)	۵۳۵	۴۶۲	۵۷۲	۴۹۰	۶۳۰	۶۳۸
اسیدسولفوریک (هزار تن)	۱۱۳	۱۳۹	۱۵۸	۱۵۶	۱۶۴	۱۹۷
کاغذ (هزار تن)	۴۸۱	۴۸۶	۵۵۸	۵۵۰	۶۱۲	۶۵۴
کودشیمیایی (هزار تن)	۶۳۰	۵۷۶	۷۵۹	۶۵۰	۸۶۸	۸۲۰

EIU, Country Profile, Venezuela, 1988-89 (London: EIU, 1988) p.12.

مأخذ:

معادن:

ونزوئلا را در ساختن یک کارخانه دیگر ذوب آلومینیوم (که در برنامه های موجود آنها گنجانیده شده بود) راسخ تر نمود.

در سال ۱۹۷۴، دولت شرکت معادن طلا را، بمنتظر توسعه تولید طلا در معدن کالائو (Callao) تأسیس نمود. ذخایر این معدن حدود ۲/۵ میلیون تن سنگ طلا - که بطور متوسط ۲۲ گرم طلا در هر تن دارد - برآورد می شود. میزان دقیق تولید طلا (و الماس) در این کشور مشخص نیست زیرا بیش از ۷۰ درصد آن توسط معدنچیان از طرق غیر قانونی مورد بهره برداری قرار می گیرد. لیکن در حال حاضر تلاشهایی جدی در جهت بهره برداری از این ذخایر

ونزوئلا از نظر منابع معدنی در شمار کشورهای غنی است. اکثر این معادن بصورت معادن سنگ آهن می باشند که مهمترین آنها در منطقه گویان قرار داشته و حدود ۲/۸ میلیون تن ذخیره دارند (درجه خلوص آنها بیش از ۸۰ درصد می باشد).

در سال ۱۹۷۷ ذخایر عظیمی از بوکسیت در منطقه سیرالوس پیجیگواس (Sierra Los Pijiguaos) در ایالت بولیوار کشف گردید که حدود ۵۰۰ میلیون تن و با درجه خلوص بالا (دارای بیش از ۵۰ درصد اکسید آلومینیوم) برآورد می شود. این کشف تصمیم

۲/۵ میلیون تن)، فسفات، مس، روی، سرب، نقره و منگنز می‌باشد.

انرژی:

مهمترین منابع انرژی در ونزوئلا نفت و گاز طبیعی است ضمن اینکه بیش از ۵۰ درصد از برق تولیدی در این کشور نیز در اصل از هیدروکربنها بدست می‌آید. با این وجود تولید برق آبی در سالهای اخیر با اتمام کار سد گوری (Guri) که ظرفیت تولیدی بالغ بر ده هزار مگاوات دارد از اهمیت قابل توجهی برخوردار گردیده است. بیش از

عظیم کشور و بمنظور جبران کاهش درآمدهای ارزی حاصل از نفت بعمل آمده است. همچنین به منظور کاهش فروش طلا از طریق قاچاق و تشویق به تولید از طرق قانونی، بانک مرکزی سیاست جدیدی را در پیش گرفته که براساس آن، اقدام به خرید طلا از معدنچیان داخلی به قیمت جهانی — که در بازار آزاد ارز معامله می‌شوند — نموده است. بدین ترتیب در انتهای سال ۱۹۸۷ حدود ۱۱ تن طلا خریداری گردید (در حالی که تنها تولید ۳/۹ تن آن به ثبت رسیده بود).^(۱)

ونزوئلا دارای منابع معدنی دیگری از قبیل: اورانیوم و تسوریوم ۲۳۲ (Thorium 232) (با ذخایری حدود

(1): *Ibid*, p. 15.

... با کشف منطقه نفتی «اورینوکو» (Orinoco) ذخایر نفت این کشور به میزان بیش از سه میلیارد بشکه افزایش یافت بطوری که در پایان سال ۱۹۸۸، ذخایر نفتی ونزوئلا بالغ بر ۵۸۵۱۷ میلیون بشکه بوده است.

حدود ۱۸/۲ میلیارد بشکه بود. اما با کشف منطقه نفتی «اورینوکو» (Orinoco) ذخایر نفت این کشور به میزان بیش از سه میلیارد بشکه افزایش یافت. در پایان سال ۱۹۸۸ ذخایر نفتی ونزوئلا بالغ بر ۵۸۵۱۷ میلیون بشکه بوده است.^۱

میزان ذخایر اثبات شده گاز طبیعی در ونزوئلا در سال ۱۹۸۸ حدود ۳۰۰۵ میلیارد مترمکعب برآورده شده که در مقایسه با سال ۱۹۸۷، ۵/۹ درصد افزایش یافته است:

یکی دیگر از منابع انرژی در ونزوئلا، ذغال سنگ می باشد که میزان مصرف آن در داخل چندان نیست. کل ذخایر ذغال سنگ در این کشور بین ۷۵۰ میلیون تا یک میلیارد تن برآورده می شود.

تولید انرژی:

بالا ترین رقم تولید نفت در ونزوئلا در سال ۱۹۷۰ بود که به سطح ۳/۷ میلیون بشکه در روز می رسید. بدنبال سیاست حفاظت از منابع طبیعی از سوی دولت، تولید نفت این کشور نیز کاهش یافت. در بین سالهای ۱۹۷۷ - ۸۱ تولید نفت بطور متوسط حدود ۲/۲ میلیون بشکه در روز بود. رقم تولید نفت

۸۰ درصد از تولیدات نفتی و ۶۸ درصد از کل انرژی در این کشور به خارج صادر می گردد. بعلت افزایش تقاضای داخلی برای بنزین صدور فرآورده های نفتی عمدتاً متکی به گازوئیل و نفت کوره می باشد.

ونزوئلا بزرگترین تولیدکننده غیر کمونیست نفت خام سنگین در جهان می باشد. در واقع تا سال ۱۹۷۰ این کشور بزرگترین صادرکننده نفت در جهان بود اما با افزایش صادرات نفت کشورهای عربستان سعودی و ایران و کاهش تولیدات این کشور از آن سال به بعد، این مقام را از دست داده است.

شرکت ملی نفت ونزوئلا در اواخر دهه ۱۹۵۰ ایجاد و صنایع نفت این کشور نیز در اول ژانویه سال ۱۹۷۶ ملی گردید.

ونزوئلا یکی از پنج عضو مؤسس اوپک می باشد. و سیاستهای اتخاذ شده از سوی این کشور همواره در تصمیمات سازمان اوپک مؤثر بوده است.

ذخایر انرژی:

در زمان ملی شدن صنایع نفت این کشور در سال ۱۹۷۶، میزان ذخایر نفتی ونزوئلا

(1): OPEC, *Annual Statistical Bulletin, 1988* (Vienna: OPEC, 1988) p.36.

از سال ۱۹۸۲ سهم بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی در مجموع روند روبه‌رشدی داشته و از ۱۲/۱ درصد (بقیمت جاری) در سال مذکور به ۱۷/۳ درصد در سال ۱۹۸۹ بالغ گردیده است.

این کشور در سال ۱۹۸۸ به حدود ۱/۶۴ میلیون بشکه در روز رسید که نسبت به سال قبل ۳/۸ درصد افزایش نشان می‌دهد. کل ظرفیت پالایشگاه‌های ونزوئلا ۱/۲۲ میلیون بشکه در روز است و این کشور بعد از عربستان سعودی بالاترین ظرفیت پالایشی را در میان کشورهای عضو اوپک دارد. در سال ۱۹۸۸، کل تولید فرآورده‌های نفتی در ونزوئلا بالغ بر ۹۲۳/۷ هزار بشکه در روز برآورد شده که نسبت به سال ۱۹۸۷ حدود ۱۱/۱ درصد افزایش یافته است.^۱ تولید گاز طبیعی در این کشور، حدود ۱۰ درصد از تولیدات کشورهای عضو اوپک را شامل می‌شود. تولید گاز طبیعی طی سال ۱۹۸۸، حدود ۳۷/۵ میلیارد مترمکعب بوده که نسبت به سال ۱۹۸۷، ۳/۶ درصد افزایش یافته است.

۱۹۸۲ تا ۱۹۸۷ بشدت کاهش یافته و از ۲۲/۲ درصد (بقیمت جاری) به ۱۴/۱ درصد رسیده لیکن این سهم مجدداً در سال ۱۹۸۹ افزایش یافته و به رقم ۱۸/۱ درصد بالغ گردیده است. طی سالهای دهه ۱۹۸۰ سهم بخش برق و آب تغییر چندانی نیافته و از ۱/۷ درصد در سال ۱۹۸۲ به ۱/۶ درصد در سال ۱۹۸۹ رسیده است. طی دهه مذکور سهم معدن نیز در تولید ناخالص داخلی نسبتاً ثابت بوده و رقمی حدود ۰/۵ درصد تولید ناخالص داخلی را در بر می‌گرفته است.

بازرگانی خارجی:

ویژگی اصلی تجارت خارجی ونزوئلا وابستگی شدید آن به نفت است. در سالهای اخیر نفت سهمی حدود ۱۳ تا ۲۱ درصد از تولید ناخالص داخلی (بقیمت جاری) و بین ۳۵ تا ۵۲ درصد از تولید ناخالص داخلی قابل تجارت را بخود اختصاص داده است.

علی‌رغم رشدی که در صدور کالاهای غیر سنتی (نظیر فولاد و آلومینیوم) صورت گرفته صادرات نفت و مشتقات نفتی سهم

سهم بخش صنعت و معدن و انرژی در تولید ملی:

سهم بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی در مجموع روند روبه‌رشدی داشته و از ۱۲/۱ درصد (بقیمت جاری) در سال ۱۹۸۲ به ۱۷/۳ درصد در سال ۱۹۸۹ بالغ گردیده است. در مقابل سهم نفت (شامل نفت خام، گاز طبیعی و مشتقات نفتی) در بین سالهای

(1): *Ibid*, p. 71

جدول (۲): تراز مصرف انرژی تجاری ونزوئلا در سال ۱۹۸۷

واحد: معادل یک میلیون تن نفت

نفت	گاز	ذغال سنگ	برق	سایر	کل
عرضه اولیه :					
۸۹/۷	۱۵/۷	۰/۱	^(۱) ۵/۶	۰/۵	۱۱۱/۶
تولید					
-	-	۰/۲	-	-	۰/۲
واردات					
-۷۶	-	-	-	-	-۷۶
تغییر در ذخایر					
۵/۴	-	-	-	-	۵/۴
کل					
۱۹/۱	۱۵/۷	۰/۴	^(۱) ۵/۶	۰/۵	۴۱/۳
برداشت و دگرگونی					
۳/۱	۸	-	^(۲) ۱/۸	-	۳۷/۵
فایده‌ها و انتقالات					
-	-	-	^(۲) ۲/۲	-	۲/۲
تغییر در محصول					
مصرف نهایی :					
۱۰	-	-	-	-	۱۰
سوخت حمل و نقل					
۱/۶	۵/۴	۰/۴	^(۲) ۱/۹	۰/۳	۹/۶
سوخت صنایع					
۱/۴	۰/۷	-	^(۱) ۱/۵	۰/۲	۳/۸
مناطق مسکونی و غیره					
۳	۱/۶	-	-	-	۴/۶
معارف غیرانرژی					
۱۶	۷/۷	۰/۴	^(۲) ۳/۲	۰/۵	۲۸
کل					

۱- براساس نهاد.

۲- براساس ستانده

EIU, *Country Profile, Venezuela, 1988-89* (London: EIU, 1988)

مأخذ:

به گسترش قابل ملاحظه صنایع داخلی گردیده لیکن این امر به قیمت تحمیل هزینه به سایر بخش‌ها تمام شده است. گسترش صنایع داخلی بستگی به این مهم دارد که تا

اعظمی از کل صادرات این کشور را در برمی‌گیرند. حمایت در مقابل واردات که در چارچوب استراتژی جایگزینی واردات در این کشور دنبال شده، اگر چه منجر

علی‌رغم رُشدی که در صدور کالاهای غیر سنتی (نظیر فولاد و آلومینیوم) بدست آمده، صادرات نفت و مشتقات نفتی همچنان سهم اعظمی از کل صادرات این کشور را (بالغ بر ۹۵ درصد) در بر می‌گیرد.

ساختار واردات:

در ونزوئلا استراتژی جایگزینی واردات بطور جدی دنبال شده است. بحران اقتصادی سال ۱۹۸۳، کاهش شدیدی را در واردات به همراه داشت، بطوری که متوسط واردات این کشور در بین سالهای ۱۹۸۳ - ۸۶ نسبت به متوسط واردات سالهای ۱۹۸۰ - ۸۲، ۳۹ درصد کاهش نشان می‌دهد. با این وجود کاهش در واردات، بیشتر کالاهای مصرفی و مواد ساختمانی را شامل می‌شده است. کاهش در واردات کسالا‌های سرمایه‌ای تقریباً معادل درصد کاهش کل واردات (حدود ۳۹ درصد) در طی این دو دوره بوده است.

سیاست بازرگانی خارجی:

سیاست بازرگانی خارجی همواره یکی از عوامل مهم در جهت تعیین ثبات اقتصادی و بالابردن سطح رشد و کارایی اقتصادی این کشور بشمار می‌آمده است. در مجموع این سیاست‌ها از سه کانال که در عین حال بی‌ارتباط با یکدیگر نیز نمی‌باشند دنبال شده‌اند:

چه میزان بتوان منابع را از بخشهای غیر کارآمد و صنایع صادراتی خارج نموده و به صنایع جایگزین واردات اختصاص داد.

ساختار صادرات:

جهت گیری ضد صادراتی که در راستای اجرای سیاستهای جایگزینی واردات در ونزوئلا دنبال شده وابستگی این کشور را به نفت بیشتر نموده است. صادرات این کشور در بین سالهای ۱۹۸۰ - ۸۵ بطور متوسط سهمی حدود ۲۸ درصد از تولید ناخالص داخلی را در بر می‌گرفته که از این میزان حدود ۹۵ درصد آن به صادرات نفت، سنگ آهن، قهوه و کاکائو (صادرات سنتی) تعلق داشته است. همچنین بخش اعظمی از افزایش سهم کالاهای غیر سنتی در کل صادرات (از ۴ درصد در سال ۱۹۸۰ به ۸ درصد در سال ۱۹۸۵ و ۱۳ درصد در سال ۱۹۸۷) بعلت افزایش کمی صادرات این کالاها نبوده بلکه متأثر از کاهش شدید قیمت نفت (و نهایتاً کاهش چشمگیر در کل عواید صادراتی) بوده است.^۱

(1): The World Bank, *Report and Recommendation... to Venezuela May 22 1989* (Washington D.C: The World Bank, 1989) p.6.

**جهت گیری ضد صادراتی که در راستای اجرای سیاست جایگزینی واردات در ونزوئلا
دنبال می شود وابستگی این کشور را به نفت بیشتر نموده است**

۱- سیستم ارزی و تعیین نرخهای متعدد ارز

۲- کنترل واردات از طریق تخصیص هدایت شده ارز، محدودیتها و مجوزهای وارداتی، تعرفه هایی که بر اساس ارزش کالا وضع می شوند (*ad Valorem Tariffs*) عوارض گمرکی ویژه و معافتهای تعرفه ای.

۳- مشوقهای صادراتی که از طریق سوبسیدهای اولیه مالی (شامل بخشودگی های مالیاتی) صورت می گیرند.

ارزش واردات و سهم آن در تولید ملی:
واردات ونزوئلا، ارتباط مستقیمی با درآمدهای نفتی این کشور دارد. بدنبال شوک دوم نفتی در بین سالهای ۱۹۷۸ - ۸۰ که درآمدهای نفتی را دو برابر نمود، ارزش واردات نیز افزایش یافت و به حدود ۱۱/۸ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۱ رسید، اما از آن پس با روند روبه کاهش قیمت های نفت واردات نیز کاهش یافت و به پایین ترین سطح خود در سال ۱۹۸۳ (حدود ۵/۸ میلیارد دلار) بالغ گردید بطوری که این رقم طی دهه ۱۹۸۰ بی سابقه بوده است. از سال ۱۹۸۳ به بعد علی رغم افزایش تدریجی در

ارزش واردات این کشور، هیچگاه واردات ونزوئلا به سطح سال ۱۹۸۱ نرسید. ارزش واردات (فوب) در سال ۱۹۸۸ به حدود ۱۱/۶ میلیارد دلار رسید که بالاترین رقم بدست آمده بعد از سال ۱۹۸۱ می باشد. اما این رقم در سال ۱۹۸۹ بشدت کاهش یافت و به حدود ۷/۱ میلیارد دلار بالغ گردید.

سهم واردات ونزوئلا در تولید ناخالص داخلی از سال ۱۹۸۴ به بعد بتدریج افزایش یافته و از ۱۶/۸ درصد در سال ۱۹۸۴ به ۲۱/۵ درصد در سال ۱۹۸۷ رسیده است. این رقم برای سال ۱۹۸۸، ۲۳/۹ درصد برآورد شده است.

ارزش صادرات و سهم آن در تولید ملی:
ارزش کل صادرات ونزوئلا در اواخر دهه ۱۹۷۰ و در اوایل دهه ۱۹۸۰ به تبع افزایش قیمت نفت و صادرات نفتی روندی روبه افزایش داشت و به حدود ۲۰ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۱ رسید. اما از سال ۱۹۸۲ صادرات این کشور کاهش یافت و به پایین ترین سطح خود در سال ۱۹۸۶ (در حدود ۹ میلیارد دلار) بالغ گردید. این رقم در سالهای بعد بهبود یافت و در سالهای ۱۹۸۸ و ۱۹۸۹ به ترتیب به حدود ۱۰ و ۱۳ میلیارد دلار رسید.^۱

جدول (۳): ترکیب اقلام وارداتی و زونلا بر حسب ارزش ۱۹۸۰ - ۸۷

واحد: میلیون دلار

شرح	سال	۱۹۸۰	۱۹۸۱	۱۹۸۲	۱۹۸۳
نهادها و مواد خام	۳۱۹۴	۳۲۰۱	۲۷۹۹	۲۱۲۲	
لوازم ساختمانی	۵۱۸	۷۲۲	۱۲۰۷	۲۴۶	
کالاهاى سرمایه‌ای	۲۸۴۷	۳۰۳۲	۳۱۵۷	۱۲۵۹	
لوازم حمل و نقل شامل: (۱)	۱۵۵۹	۲۰۰۳	۱۷۲۶	۸۶۹	
وسائط نقلیه موتوری: (۲)	۱۲۱۶	۱۵۹۶	۱۳۲۱	۷۰۹	
مسافری:	۶۵۶	۸۲۲	۶۸۹	۳۳۸	
غیرموتناز	۵۲۹	۶۵۶	۵۹۰	۲۱۰	
موتناز	۱۰۷	۱۸۶	۹۹	۲۸	
کامپیون	۳۴۰	۳۷۹	۳۶۸	۱۴۸	
قطعات	۲۲۰	۲۷۵	۲۶۴	۱۲۳	
سایر لوازم حمل و نقل (۳) ۱-۲	۳۲۳	۴۰۷	۴۰۵	۱۶۰	
کالاهاى مصرفی	۲۵۳۳	۲۸۳۴	۲۷۶۱	۱۲۹۰	
کل واردات	۱۰۶۵۲	۱۱۷۹۲	۱۱۶۵۰	۵۷۸۶	

شرح	سال	۱۹۸۴	۱۹۸۵	۱۹۸۶	۱۹۸۷	نرخ تغییرات ^۱
نهادها و مواد خام	۲۹۵۲	۲۷۳۳	۲۵۵۹	۳۷	۸۵	-
لوازم ساختمانی	۱۶۷	۱۶۳	۲۰۹	۲۶۷	۲۴	-
کالاهاى سرمایه‌ای	۱۴۷۴	۱۹۲۷	۲۳۲۹	۲۰۸۹	۵۸	-
لوازم حمل و نقل شامل: (۱)	۹۴۶	۹۷۳	۱۳۶۳	۱۴۳۱	۵۹	-
وسائط نقلیه موتوری: (۲)	۷۸۹	۷۷۳	۱۱۱۴	۱۰۳۳	۶۱	-
مسافری	۴۷۳	۴۳۶	۶۲۷	۵۱۳	۶۸	-
غیرموتناز	۴۵۸	۴۲۲	۶۰۲	۴۶۸	۷۹	-
موتناز	۱۵	۱۴	۲۵	۴۵	۱۶	-

کا میون	۱۵۹	۱۶۷	۲۵۶	۱۹۸	-/۲۶
تقطعات	۱۵۷	۱۷۰	۲۳۱	۳۲۲	۰/۲۷
سایر لوازم حمل و نقل (۳) = ۱-۲	۱۵۷	۲۰۰	۲۲۹	۳۹۸	۰/۵۰
کالاهای مصرفی	۱۴۶۸	۱۵۰۸	۱۲۰۱	۱۱۹۳	۰/۵۰
کل واردات	۷۰۰۷	۷۳۰۴	۷۶۶۱	۸۰۷۲	۰/۶۱

ه از تقسیم متوسط واردات سالهای ۱۹۸۳ - ۸۶ بر متوسط واردات ۱۹۸۰ - ۸۲ بدست آمده است.

مأخذ:

The World Bank, *Report and Recommendation... to Venezuela* May 22, 1989 (Washington D.C: The World Bank, 1989).

جدول (۴): ترکیب اقلام صادراتی ونزوئلا بر حسب ارزش ۱۹۸۰ - ۸۷

واحد: میلیون دلار

سال	۱۹۸۰	۱۹۸۱	۱۹۸۲	۱۹۸۳	شرح
	۱۸۴۳۲	۱۹۲۲۸	۱۵۷۲۵	۱۴۰۶۳	کالاهای سنتی شامل: ۱+۲+۳+۴=۵
	۱۸۲۴۸	۱۹۰۳۹	۱۵۶۲۴	۱۳۹۶۶	(۱) نفت
	۱۲۷	۱۶۸	۸۳	۸۰	(۲) سنگ آهن
	۸	۳	۳	۲	(۳) قهوه
	۲۹	۱۸	۱۵	۱۳	(۴) کا کا شو
	۷۵۲	۸۷۲	۷۵۱	۵۷۰	کالاهای غیر سنتی شامل: ۶+۷+۸+۹+۱۰+۱۱+۱۲+۱۳=۱۴
	۳۱	۳۳	۲۶	۷۰	(۶) مواد غذایی و دام
	۶	۱۴	۱۳	۸	(۷) توتون و نوشیدنیها
	۲۲	۱۴	۱۰	۱۲	(۸) مواد خام
	۹۹	۱۱۹	۱۳۶	۵۲	(۹) محصولات شیمیایی
	۵۲۷	۶۰۵	۲۵۱	۳۸۲	(۱۰) کالاهای صنعتی
	۲۲	۷۰	۵۱	۳۶	(۱۱) ماشین آلات و تجهیزات
	۷	۹	۱۲	۹	(۱۲) کالاهای متفرقه صنعتی
	-	۰	۲	۱	(۱۳) سایر
	۱۹۱۸۶	۲۰۱۰۲	۱۶۲۷۶	۱۴۶۳۳	کل صادرات ۵+۱۴=۱۵

سال	شرح	۱۹۸۲	۱۹۸۵	۱۹۸۶	۱۹۸۷
	کالا های سنتی شامل : $1+2+3+5=5$	۱۵۰۲۹	۱۳۲۱۵	۷۸۳۳	۹۲۱۳
	(۱) نفت	۱۴۹۱۱	۱۳۰۶۳	۷۶۳۹	۹۰۵۳
	(۲) سنگ آهن	۸۱	۱۰۸	۱۰۹	۱۱۸
	(۳) قهوه	۲۲	۲۷	۵۸	۲۴
	(۴) کاکائو	۱۵	۱۷	۱۷	۱۷
	کالا های غیر سنتی شامل : $6+7+8+9+10+11+12+13=14$	۱۰۴۵	۱۳۲۹	۱۲۹۷	۱۳۵۷
	(۶) مواد غذایی و دام	۱۰۰	۱۳۹	۱۳۹	۵۱
	(۷) توتون و نوشیدنیها	۱۲	۱۳	۲۰	۱۶
	(۸) مواد خام	۱۲	۹	۹	۷
	(۹) محصولات شیمیایی	۱۶۹	۱۷۰	۱۷۷	۱۹۱
	(۱۰) کالا های صنعتی	۷۱۱	۹۲۶	۸۴۹	۹۷۰
	(۱۱) ماشین آلات و تجهیزات	۲۲	۳۵	۶۷	۵۳
	(۱۲) کالا های متفرقه صنعتی	۱۲	۱۷	۲۵	۲۶
	(۱۳) سایر	۱	۰	۱	۲۷
	کل صادرات $5+14=19$	۱۶۰۷۴	۱۴۵۲۲	۹۱۳۰	۱۰۵۶۷

مأخذ:

The World Bank, *Report and Recommendation... to Venezuela* May 22, 1989 (Washington D.C: The World Bank, 1989).

گرددیده است. این رقم در سال ۱۹۸۸ نیز کاهش یافته و در حدود ۱۹ درصد برآورد شده است.

سهم صادرات ونزوئلا در تولید ناخالص داخلی این کشور از ۲۸/۱ درصد در سال ۱۹۸۴ به ۲۲/۳ درصد در سال ۱۹۸۷ بالغ

- (1): EIU, *Country Profile, Venezuela, 1988-89* (London: EIU, 1989).
- (2): EIU, *Country Profile, Venezuela, 1990-91* (London: EIU, 1990).
- (3): Europa Publication Limited, *The Europa World Yearbook, 1989*, Vol 2, London: Europa Publication Limited, 1989.
- (4): OPEC. *Annual Statistical Bulletin, 1988*, Vienna: OPEC, 1988.
- (5): The World Bank, *Report and Recommendation... to Venezuela* May 22, 1989 (Washington D.C: The World Bank, 1989).
- (6): EIU, *Country Report, Venezuela, No 3, 1990*, (London: EIU, 1990).

